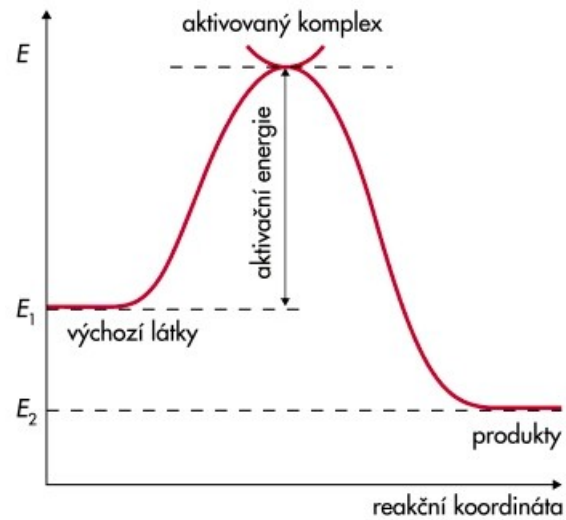

KINETIKA CHEMICKÝCH REAKCÍ

Iva Janderová

ZÁKLADNÍ POZNATKY:

- **Reakční kinetika:**
  - studuje rychlost (dobu) chemických reakcí v závislosti na určitých faktorech:
    - koncentrace výchozích látek
    - teplota
    - přítomnost katalyzátorů
- Co rozumíme **chemickou reakcí**?
- Jak je definována **rychlost reakce**?

CHEMICKÁ REAKCE:

- **Chemická reakce:**

= děj, jehož podstatou jsou srážky molekul reaktantů, po nichž následuje zánik některých vazeb a vytvoření vazeb nových

→ složitost situace → více teorií

- Teorie:

A) teorie aktivních srážek

B) teorie aktivovaného komplexu

A) TEORIE AKTIVNÍCH SRÁŽEK:

- Mezi molekulami reaktantů dochází ke srážkám
→ srážka je **účinná**, pokud dojde k chem. reakci
- Kdy bude srážka účinná? 2 kritéria:
  - 1) Reagující částice musí mít dostatečnou energii
= **aktivační energii E_A**
  - 2) Reagující částice musí mít vhodnou
prostorovou orientaci

A) TEORIE AKTIVNÍCH SRÁŽEK:

1) Reagující částice musí mít dostatečnou energii

= **aktivační energii E_A** :

- energie potřebná k rozštěpení vazeb
- velikost je rovna součtu energií všech zanikajících vazeb

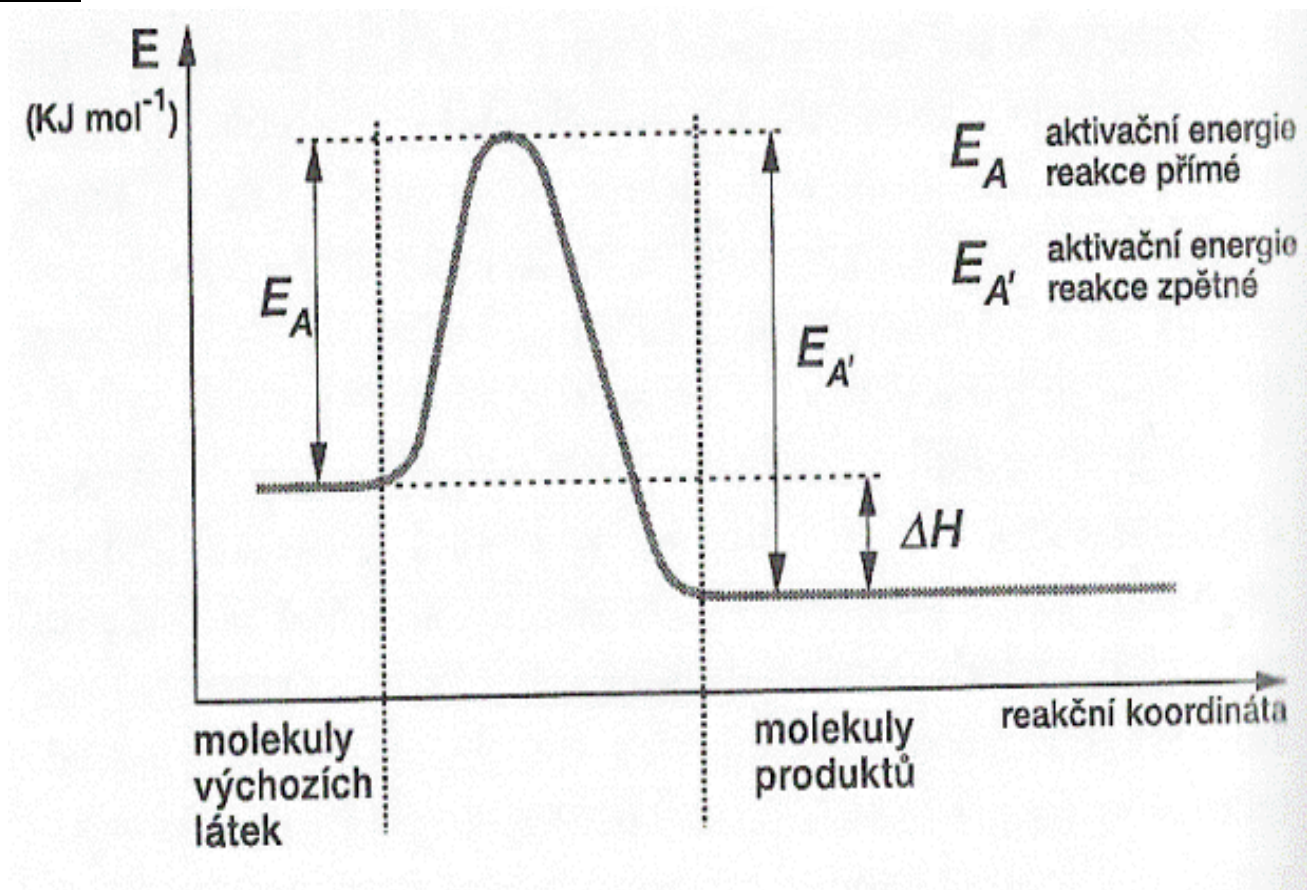
2) Reagující částice musí mít vhodnou

prostorovou orientaci – musí k sobě být

„správně“ otočeny

A) TEORIE AKTIVNÍCH SRÁŽEK:

Obr. 1:

A) TEORIE AKTIVNÍCH SRÁŽEK:

Obr. 2:

○ Nevýhody teorie:

- výsledky neodpovídají experimentálním poznatkům
- srážku nelze přirovnat ke srážce koulí

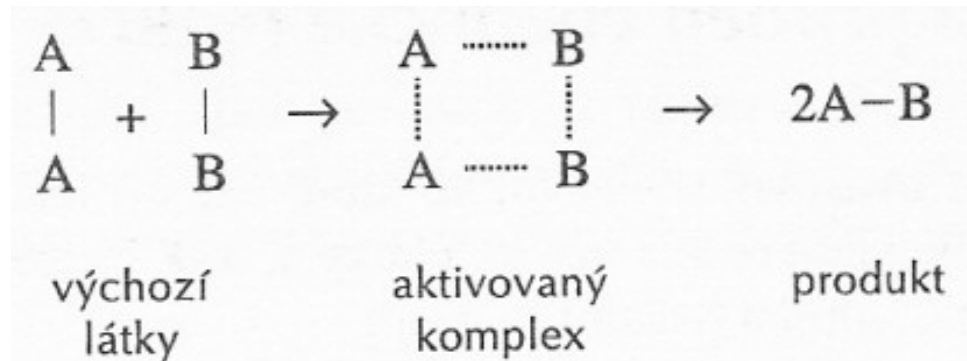
B) TEORIE AKTIVOVANÉHO KOMPLEXU:

- Soustava prochází stadiem tzv. **aktivovaného komplexu**:
  - oslabení vazeb v molekulách reaktantů a současná tvorba vazeb nových
  - energetická bilance:
    - při štěpení původních vazeb spotřeba energie
    - při vzniku vazeb nových uvolnění energie

B) TEORIE AKTIVOVANÉHO KOMPLEXU:

Obr. 3:

○ Výhody teorie:

- výsledky bližší skutečnosti
- aktivační teorie k vytvoření aktivovaného komplexu nižší než aktivační energie u teorie aktivních srážek

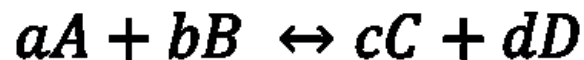
ZÁKLADNÍ POZNATKY:

- **Reakční kinetika:**
  - studuje rychlost chemických reakcí v závislosti na určitých faktorech:
    - koncentrace výchozích látek
    - teplota
    - přítomnost katalyzátorů
- Co rozumíme **chemickou reakcí**?
- Jak je definována **rychlost reakce**?

RYCHLOST REAKCE:

○ Rychlost reakce:

- je definována jako časový úbytek molární koncentrace některého z reaktantů nebo přírůstek molární koncentrace libovolného produktu dělený jeho stechiometrickým koeficientem

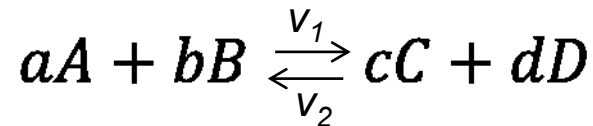

$$v = -\frac{\Delta[A]}{a \cdot \Delta t} = -\frac{\Delta[B]}{b \cdot \Delta t} = \frac{\Delta[C]}{c \cdot \Delta t} = \frac{\Delta[D]}{d \cdot \Delta t}$$

1) VLIV KONCENTRACE:

- Guldberg a Waage:

Rychlost reakce je funkcí okamžitých koncentrací reaktantů.

$$v_1 = k_1 \cdot [A]^a \cdot [B]^b$$

$$v_2 = k_2 \cdot [C]^c \cdot [D]^d$$

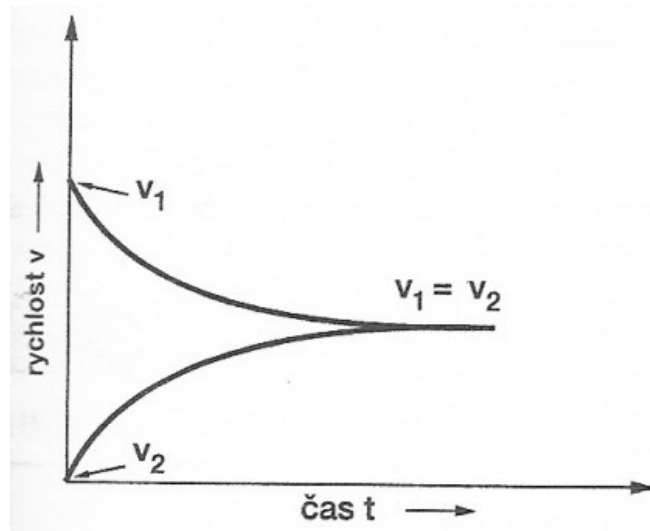
- V průběhu reakce ubývá výchozích látek a přibývá produktů → zpomalení reakce, později konec reakce

1) VLIV KONCENTRACE:

○ Platí:

S klesající koncentrací výchozích látek klesá rychlost reakce v_1 . Naopak vzhledem k rostoucí koncentraci produktů roste rychlost reakce v_2 .

Obr. 4:

1) VLIV KONCENTRACE:

- Stav tzv. **dynamické rovnováhy**, tj. $v_1 = v_2$
- Po dosažení rovnováhy:
  - celkové koncentrace látek se nemění, ale obě reakce probíhají neustále
- **Gulberg – Waageův zákon:**

$$v_1 = v_2$$

$$k_1 \cdot [A]^a \cdot [B]^b = k_2 \cdot [C]^c \cdot [D]^d$$

$$\frac{k_1}{k_2} = \frac{[C]^c \cdot [D]^d}{[A]^a \cdot [B]^b} = K$$

rovnovážná
konstanta

2) VLIV TEPLoty:

- **Van't Hoffovo pravidlo:**

Zvýšení teploty výchozích látek o 10 °C má za následek dvoj až čtyřnásobné zvýšení reakční rychlosti.

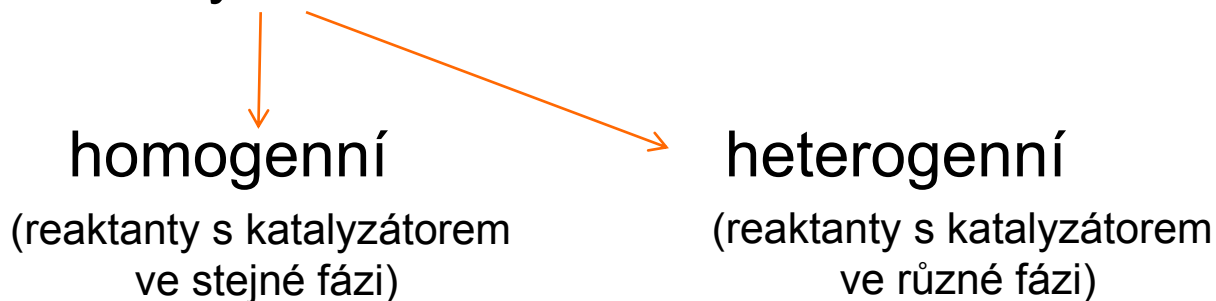
- Se změnou teploty se mění i hodnota rovnovážné konstanty

→ rovnovážná konstanta je funkcí teploty

3) VLIV KATALYZÁTORŮ:

○ Katalyzátor:

- látka, která se v průběhu reakce nespotřebává, nemůže posunout chemickou rovnováhu ani změnit složení systému
- **pouze snižuje aktivační energii!**
- nejrůznější látky – kyseliny, zásady, soli,...
- katalýza:

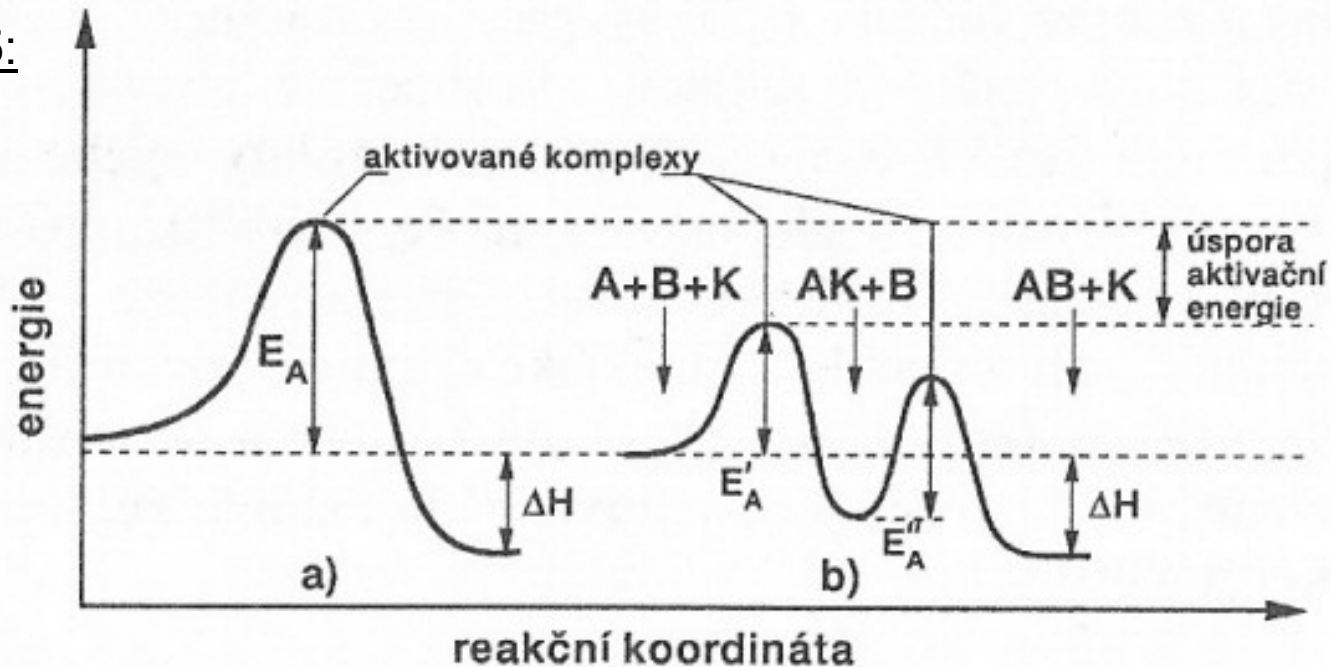
3) VLIV KATALYZÁTORŮ:

○ Průběh reakce:

- nekatalyzovaná: $A + B \rightarrow AB$

- katalyzovaná: $A + B + K \rightarrow AK + B \rightarrow AB + K$

Obr. 5:

3) VLIV KATALYZÁTORŮ:

- Další rozdělení katalyzátorů:

- **pozitivní:**

- snižují aktivační energii a tím urychlují průběh reakcí

- **negativní (inhibitory):**

- zvyšují aktivační energii, tedy zpomalují průběh reakce
  - zpomalení nežádoucích reakcí nebo reakcí s prudkým průběhem (výbuch)

POUŽITÉ ZDROJE:

- Literatura:

- Honza J., Mareček A.: *Chemie pro čtyřletá gymnázia – 1. díl*. Nakladatelství Olomouc 2004

- Internet:

- <http://absolventi.gymcheb.cz/> - obr. 1, 3, 4 a 5

- Obr. 2 vytvořen v programu ChemSketch.